

Bodø 31.8.2026

lesekommisjonen@kd.dep.no

Innspill til Lesekommisjonen

Hvordan styrke leseferdighetene og stimulere til leselyst hos barn og unge?

KUNST OG KULTUR SOM DEL AV ET NASJONALT LESELØFT

Innspill fra Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) ved Nord universitet

KKS mener at kunstfaglige og estetiske arbeidsmåter bør inngå som en integrert del av et nasjonalt leseløft. Gjennom skapende, sanselige og fortolkende prosesser kan kunstfagene bidra til å styrke både leseferdigheter, leselyst og elevenes evne til å utforske og skape mening i tekster.

Kunst og kultur må inngå i forståelsen av god leseopplæring

Grunnleggende språkforståelse, ordforråd, leseflyt og utholdenhet er avgjørende for at barn og unge skal bli gode lesere. Samtidig må et leseløft også handle om hvorfor de skal lese, hvordan tekstene kan bli meningsfulle, og hvordan barn og unge kan få erfare seg selv som deltakere i fortolkende fellesskap.

Kunst- og kulturfagene kan bidra til dette ved å åpne tekster gjennom flere sanser, uttrykksformer og arbeidsmåter. Når barn og unge for eksempel dramatiserer en fortelling, lager stillbilder, tegner eller filmer en historie, setter lyd eller bevegelse til et dikt eller samtaler om en tekst med utgangspunkt i en kunstnerisk respons, må de velge ut, fortolke og omforme det de har lest. Det skapende arbeidet kan gjøre tekstens personer, konflikter, bilder, og perspektiver tydeligere, samtidig som elevenes egne erfaringer og forestillingsevne aktiveres.

Forskningsbildet er lovende, men sammensatt. En kunnskapsoversikt over kunstintegreerte tiltak i barnehage og skole identifiserte 27 relativt godt utformede studier. Den samlede effekten på faglige prestasjoner var positiv, men beskjeden; resultatene for lesing og språkfag var gjennomgående positive, samtidig som effektene varierte mellom tiltak, elevgrupper og kontekster (Ludwig, Boyle & Lindsay, 2017). En OECD-gjennomgang konkluderte på tilsvarende måte med at overføring fra kunstundervisning til andre faglige og sosiale utfall ikke kan tas for gitt, men fremhevet klasseromsdrama knyttet til fortellinger som et område med relativt sterk dokumentasjon for verbale ferdigheter (Winner, Goldstein & Vincent-Lancrin, 2013).

Også andre kunstformer kan gi meningsfulle innganger til litteratur. I en litteraturgjennomgang av 21 empiriske studier om dans og visuell kunst i poesiundervisning fant Jusslin og Höglund (2021) blant annet at slike responser kunne utdype forståelsen av dikt, støtte samarbeid og knytte poesien til elevenes erfaringer. Flere av studiene rapporterte også økt interesse, motivasjon og trygghet i møte med poesi. Forskerne understreker samtidig at feltet er lite og metodisk uensartet.

Drama kan styrke arbeidet med lesing

Drama er særlig relevant fordi språk, fortelling, handling, karakterer og perspektiver står sentralt både i drama og i lesing. Dramabaserte arbeidsmåter omfatter blant annet rolle, improvisasjon, prosessdrama, tablå eller stillbilder, dramatisering av fortellinger og lese-teater. Felles for arbeidsmåtene er at elevene ikke bare snakker om en tekst, men undersøker den gjennom handling, stemme, kropp, forestillingsevne og samspill. Det er først og fremst denne aktive, prosessorienterte bruken av drama forskningen gjelder, ikke det å se en forestilling alene.

Den mest relevante forskningsoppsummeringen er Lee, Enciso og Browns (2020) metaanalyse av 30 års forskning på dramabaserte arbeidsmåter og literacy i grunnopplæringen. Analysen omfattet 32 studier. Forskerne fant en signifikant positiv samlet effekt på literacy-prestasjoner for de som jobbet med drama. For utfall som gjaldt lesing spesielt, var effekten moderat til relativt stor i dette utvalget av studier. Resultatene var særlig positive når dramaet var direkte knyttet til lesing og tekstforståelse, ble ledet av læreren og inngikk i et avgrenset undervisningsforløp over flere timer.

Leseteater som konkret eksempel

Leseteater er en lavterskelmetode der elever samarbeider om å tolke og fremføre en tekst, vanligvis uten omfattende scenografi eller krav om å lære teksten utenat. Arbeidet gir en meningsfull grunn til å lese teksten flere ganger og rette oppmerksomheten mot flyt, rytme, betoning, karakter og mening. En systematisk oversikt over 23 studier med elever i alderen 6-12 år fant positive resultater for leseferdigheter, holdninger til lesing og motivasjon for å lære å lese. Metaanalysen av 11 sammenlignbare studier viste en stor samlet effekt på leseferdigheter, men studiene varierte i design og kvalitet (Mastrothanasis, Kladaki & Andreou, 2023).

En nyere finsk studie av elever på 3. og 4. trinn som strevde med lesing, undersøkte betydningen av at lese-teateret munnet ut i en framføring. Jentene viste samlet sett noe høyere engasjement, men guttene hadde større reduksjon i motvilje over tid, og framføringsmålet så ut til å være særlig støttende for guttenes deltakelse (Hautala et al., 2024). Studien illustrerer potensialet i en tydelig, sosial og kunstnerisk hensikt med den gjentatte lesingen, men bør ikke generaliseres til alle elevgrupper.

Bli med inn i boka er et annet eksempel

Prosjektet *Bli med inn i boka* har som mål å gi elever lyst til å lese og å trene på leseforståelse og muntlige ferdigheter. Bøkene blir levendegjort gjennom dramaforløp, der elevene deltar aktivt i praktisk læring, lek og kreativ utforskning. Et eksempel er arbeidet med boka *Vaffelhjarte* av Maria Parr der elevene får oppleve, utforske og formidle tekst fra boka *Vaffelhjarte* gjennom kreative uttrykk som dramaformene improvisasjon, mime, frys-bilde og dramatisering.

- [Bli med inn i boka – Drama- og teaterpedagogene](#)
- [Dramalæring – Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen](#)

Hvorfor kan drama virke?

Forskningen peker på flere mulige forklaringer. Drama kan:

- kreve nærlesing fordi elever må undersøke hva personer vil, hva som står på spill, og hvilke tekstlige detaljer som støtter en tolkning
- støtte perspektivtaking ved at elevene prøver ut situasjoner og synsvinkler fra innsiden
- gjøre abstrakte og komplekse tekster mer tilgjengelige gjennom kroppslig, romlig, visuell og muntlig meningsskaping
- gi elevene en meningsfull grunn til å lese teksten flere ganger, særlig gjennom lese-teater og forberedelser til en felles framføring
- åpne for flere måter å delta på ved at elevene kan utforske og uttrykke sin forståelse gjennom kropp, stemme, bevegelse, roller og iscenesettelse, ikke bare ved å svare på lærerens spørsmål eller skrive om teksten

- knytte lesing til samarbeid, nysgjerrighet, lek, emosjonelt engasjement og skapende utforskning
 - Medina, Perry, Lee og Deliman (2021) beskriver dette som relasjonell og kroppslig meningsskaping: Gjennom drama kan elever undersøke detaljer, trekke slutninger, vurdere mulige betydninger og sammenholde ulike perspektiver i et felles, forestilt rom. Dette er sentrale sider ved dyp tekstforståelse.

Fra enkeltaktivitet til varig praksis

Forskningsfunnene har en viktig praktisk konsekvens: Effektene ser ut til å være sterkere når dramaarbeidet inngår i et planlagt undervisningsforløp og ledes av læreren, enn når det gjennomføres som en løsrevet enkeltaktivitet. Dette taler for å bygge kompetanse hos lærere og barnehagelærere. De trenger ikke å være dramaspesialister, men de må kjenne noen trygge, gjennomførbare arbeidsmåter og kunne knytte dem presist til teksten og til elevgruppens behov.

Mandatet til Lesekommisjonen etterspør også strategisk samarbeid med kultursektoren. Her finnes et stort potensial i samarbeid mellom barnehager og skoler, skole- og folkebibliotek, kulturskoler, Den kulturelle skolesekken, scenekunstinstitusjoner, forfattere og andre kunstnere. Slike samarbeid får størst verdi for lesingen når kunstopplevelsen inngår i et pedagogisk forløp med godt for- og etterarbeid, og når kunstnerens kompetanse kobles til lærerens kunnskap om elevene, tekstene og læreplanen. Kunstnerbesøk og forestillinger bør derfor ikke forstås som erstatninger for skolens arbeid, men som ressurser i et langsiktig lesefellesskap.

Billedboka som inspirasjon og estetisk opplevelse

Visuell kunst i billedbøker og annen litteratur kan være en viktig kilde til inspirasjon, til en estetisk opplevelse, til å utvikle egen fantasi, bearbeiding av følelser, formidling av tekst mm. Det visuelle uttrykket er nonverbalt og kan møte alle elever uavhengig av språklig tilhørighet. Visuelle uttrykk kan også bidra til å formidle innhold til barn uten ferdigheter til å lese tekst på egen hånd.

Biletboka gir glimt inn i den verda som finst utanfor den vanlege kvardagen til barnet, og er såleis en viktig reiskap i utviklinga av språk og tanke. På sitt beste gir ho også rom for kjensler, draum og fantasi. (Birkeland & Storaas, 1998).

Hanne Kiil skriver om lesestunder og bruk av billedbøker i barnehagen, hvor den estetiske opplevelsen står i sentrum. Billedbøker kan åpne for bruk av flere sanser i lek, formingsaktiviteter og sang. Dette kan også åpne opp for at de stille barna kan komme til orde.

Ved å gi barna ulike estetiske opplevelser vil personalet hjelpe barna med å sette ord på tanker, følelser og fantasier. (Kiil, 2019).

KKS anbefaler

- At kunstfaglige og estetiske arbeidsmåter inngår i kommisjonens beskrivelse av god og inkluderende leseopplæring. Anbefalingene bør vise at lesing kan støttes gjennom drama, visuell kunst, musikk, dans, film og andre skapende responser til tekst.
- At det utvikles praksisnære ressurser for hele utdanningsløpet. Ressursene bør vise hvordan blant annet leseater, høytlesing med dramatisering, rolle, stillbilder, improvisasjon og skapende arbeid kan brukes før, under og etter lesing. De bør være enkle å ta i bruk og samtidig faglig godt begrunnet.
- At kompetanse i kunstintegret og dramabasert leseundervisning styrkes i lærerutdanningene og i etter- og videreutdanning. Kompetansen må omfatte både faglig begrunnelse, praktisk ledelse, inkludering og tilpasning til ulike tekster, alderstrinn og elevgrupper.

- At kommuner og fylkeskommuner legger til rette for forpliktende samarbeid mellom utdannings- og kultursektoren. Samarbeidet bør gi tid til planlegging, for- og etterarbeid og kompetansedeling, slik at kunst- og kulturmøter blir del av et langsiktig arbeid med lesing og ikke enkeltstående hendelser.
- At det prioriteres norsk forsknings- og utviklingsarbeid. Vi trenger mer kunnskap om hvordan kunstfaglige arbeidsmåter påvirker leseforståelse, lese lyst, deltakelse og opplevelsen av å mestre, særlig på ungdomstrinnet og i videregående opplæring, i samiske og flerspråklige sammenhenger og blant elever som strever med lesing.

Avslutning

Et nasjonalt leseløft må sikre at barn og unge lærer å lese godt, får tilgang til gode og relevante tekster, blant annet gjennom gode skolebibliotek, og utvikler utholdenhet som lesere. Samtidig må de få erfare at lesing kan åpne verdener, skape fellesskap og gi materiale for egen tenkning og skapende virksomhet. Kunst- og kulturfaglige arbeidsmåter kan bidra til at elevene utvikler leseferdigheter, forstår tekstene bedre og blir mer engasjert i lesingen. KKS anbefaler derfor at Lesekommisjonen gir kunst, kultur og estetiske læreprosesser en tydelig plass i sine råd til barnehager, skoler, skoleeiere og lærerutdanninger.

Referanser

- Birkeland, T. & Storaas, F. (1998). *Den norske biletboka*, LNU, Cappelen
Drama & teaterpedagogene (u.å.) *Bli med inn i boka*.
<https://dramaogteater.no/laeringsressurs/bli-med-inn-i-boka/>
- Hautala, J., Karhunen, R., Junttila, E., Ronimus, M. & Young, C. (2024). The goal to perform in Readers' Theater motivates boys who struggle with reading. *Journal of Research in Childhood Education*, 38(3), 485-501. <https://doi.org/10.1080/02568543.2023.2301092>
- Hautala, J., Ronimus, M., & Junttila, E. (2023). Readers' theater projects for special education: A randomized controlled study. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 67(5), 663–678. <https://doi.org/10.1080/00313831.2022.2042846>
- Haakonsen, P. (2016) *Å kunne lese i kunst og håndverk*. Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen. <https://kunstkultursenteret.no/ressursbase/a-lese-i-kunst-og-handverk/>
- Jusslin, S. & Höglund, H. (2021). Arts-based responses to teaching poetry: A literature review of dance and visual arts in poetry education. *Literacy*, 55(1), 39-51. <https://doi.org/10.1111/lit.12236>
- Kiil, H. (2019). «Jammen, vi er jo reker» Barnehagebarns aktive utforskning av bildebøker. I K. Ørjasæter & A. Skaret (Red.). *Litteraturformidlingens arenaer og praksiser*. Cappelen Damm Akademisk
- Lee, B. K., Enciso, P. & Brown, M. R. (2020). The effect of drama-based pedagogies on K-12 literacy-related outcomes: A meta-analysis of 30 years of research. *International Journal of Education & the Arts*, 21(30). <https://doi.org/10.26209/ijea21n30>
- Ludwig, M. J., Boyle, A. & Lindsay, J. (2017). Review of evidence: Arts integration research through the lens of the Every Student Succeeds Act. American Institutes for Research.
- Mastrothanas, K., Kladaki, M. & Andreou, A. (2023). A systematic review and meta-analysis of the Readers' Theatre impact on the development of reading skills. *International Journal of Educational Research Open*, 4, 100243. <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2023.100243>
- Medina, C. L., Perry, M., Lee, B. K. & Deliman, A. (2021). Reading with drama: Relations between texts, readers and experiences. *Literacy*, 55(2), 136-144. <https://doi.org/10.1111/lit.12246>
- Winner, E., Goldstein, T. R. & Vincent-Lancrin, S. (2013). *Art for art's sake? The impact of arts education*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264180789-en>